Εἰκ. 1. Σχεδιαγράφημα τῶν περὶ τὸ ναΐδριον τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐν Σπέτσαις ἀνευρεθέντων θεμελίων τῆς βασιλικῆς (σχ. τοῦ καλλιτέχνου Βύρωνος Κεσσέ).

9. ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΣΠΕΤΣΑΙΣ

Κατ' Αὔγουστον τοῦ ἔτους 1937 ἐνήργησα σκαφικὴν ἔρευναν ἐν Σπέτσαις, συμφώνως τῇ ἐντολῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐκθέτω δὲ κατωτέρω τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.

Σκοπὸς τῆς ἀνασκαφῆς μου ταύτης ἦτο ὁ προσδιορισμὸς δύο κτισμάτων ἐλάχιστα ἴχνη τῶν ὁποίων διεκρίνοντο: τοῦ μὲν πρώτου, δεξιὰ τῆς εἰσόδου τοῦ κυρίως λιμένος τῆς νήσου, ὅπου σήμερον ὑπάρχει τὸ ναΐδριον τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ περὶ τοῦ ὁποίου παρεδίδετο ὅτι ἔχει κτισθῆ ἐπὶ βυζαντινοῦ ναοῦ, οὗτινος εἶχον ἀναφανῆ κατὰ τὴν ἐκεῖ κτίσιν οἰκιῶν μαρμάρινοι κίονες (πρβλ. Α. Ὀρλάνδου Ναυτικά, ἤτοι ἱστορία τῶν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα πεπραγμένων τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, ἰδίως τῶν Σπετσῶν, Τόμος Α΄ Ἀθῆναι, 1869 σελ. 11 κ.ἑ.), τοῦ δὲ δευτέρου εἰς θέσιν «ὁ μύλος τοῦ Βρούστη» ἐπὶ ὑψώματος νοτίως τοῦ λιμένος καὶ ἐντὸς τοῦ κτήματος Κούτση, ὅπερ εἶχον πρὸ καιροῦ ὁ ἴδιος παρατηρήσει καὶ περὶ τοῦ ὁποίου οὐδεμία πληροφορία ὑπῆρχε.

Α΄. Ἀνασκαφὴ βασιλικῆς Εὐαγγελιστρίας. Ἡ σκαφικὴ ἔρευνα τοῦ περὶ τὸ ναΐδριον τῆς Εὐαγγελιστρίας χώρου μοὶ παρέσχε πολλὰς δυσκολίας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 11:45:33 EEST - 167.114.118.212

Εἰκ. 2. Γενικὴ ἄποψις (ἀπὸ ἀνατολῶν) τοῦ περὶ τὸ ναΐδριον τῆς Εὐαγγελιστρίας ἀνασκαφέντος χώρου.

Εἰκ. 3. Ἄποψις ἀπὸ δυσμῶν τοῦ αὐτοῦ ναϊδρίου καὶ τῶν περὶ αὐτὸ προσδιορισθέντων μερῶν τῆς βασιλικῆς.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 11:45:33 EEST - 167.114.118.212

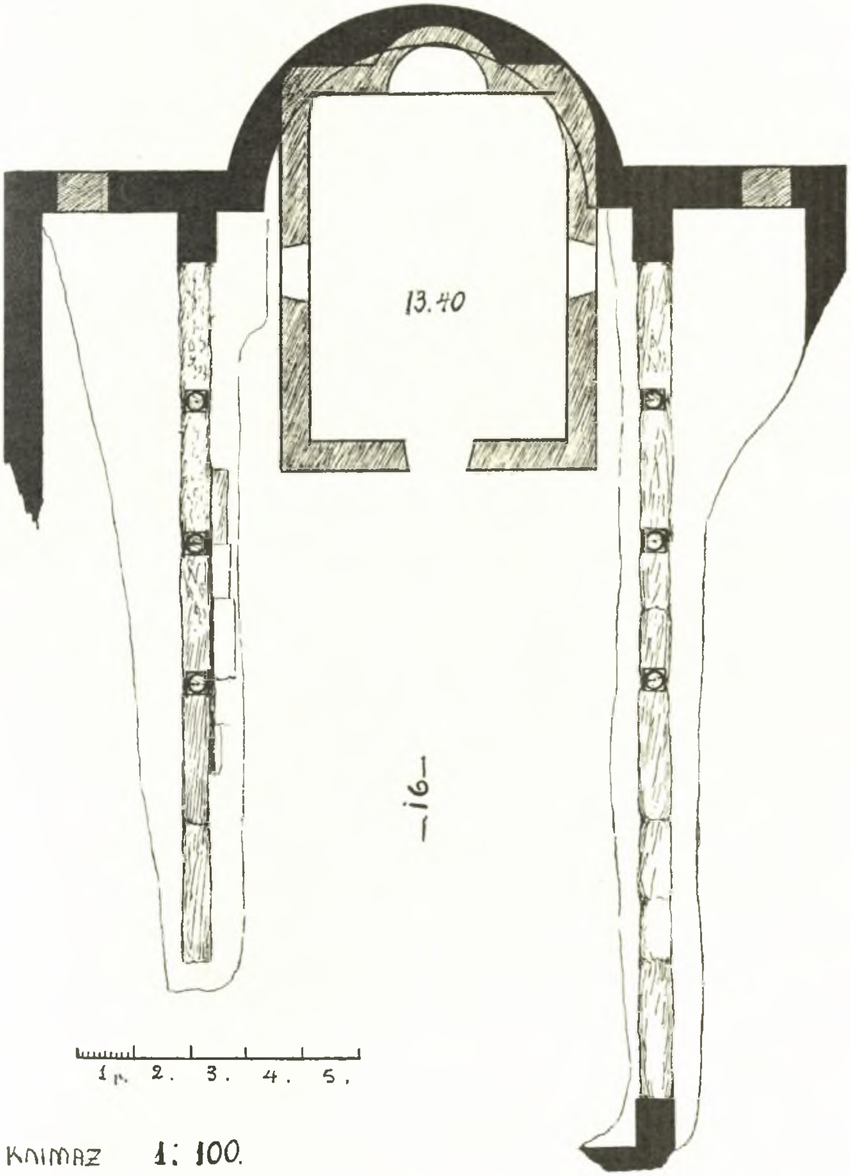

Εἰκ. 4. Κάτοψις τῆς ἀνευρεθείσης περὶ τὸ ναΐδριον τῆς Εὐαγγελιστρίας παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς (σχ. Β. Κεσσέ).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 11:45:33 EEST - 167.114.118.212

Εἰκ. 5. Ἡ ἀνευρεθεῖσα ἀριστερὰ κιονοστοιχία καὶ τὸ δάπεδον τῆς βασιλικῆς.

Εἰκ. 6. Ἡ ἀνευρεθεῖσα δεξιὰ κιονοστοιχία καὶ ἡ νοτιοδυτικὴ γωνία τῆς βασιλικῆς.

καὶ διότι τὸ νεώτερον ναΐδριον ἀπεδείχθη ἐκτισμένον ἐπὶ τοῦ κυριωτέρου τμήματος τοῦ ναοῦ, ἤτοι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Βήματος, καὶ διότι ὁ πέριξ χῶρος ἔχει καταληφθῆ ὑπὸ οἰκιῶν καὶ κήπων, ἦτο δὲ δύσκολος ἡ ἐκχωμάτωσις καὶ ἡ καθ᾽ ὅλου σκαφικὴ ἔρευνα. Ἠρκέσθην διὰ τοῦτο νὰ προσδιορίσω τὰ κυριώτερα σημεῖα τοῦ ναοῦ, νὰ ἐπιχώσω δὲ μεγάλα τμήματα αὐτοῦ μετὰ τὴν σχεδίασιν καὶ φωτογράφησιν τῶν ἀνευρεθέντων.

Πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς παρετηρεῖτο ἐπικεχωσμένον μικρὸν τμῆμα τοίχου ἀριστερὰ τοῦ ναϊδρίου· ἠκολούθησα τοῦτο καὶ ἐπέτυχον νὰ προσδιορίσω ἐπακριβῶς τὴν ἀψῖδα καὶ τὰ ἑκατέρωθεν αὐτῆς τμήματα τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου. Ἐπὶ τῆς ἀψῖδος τοῦ παλαιοῦ ναοῦ βαίνει ἡ ἀψὶς τοῦ σημερινοῦ ναϊδρίου—δυσανάλογος πρὸς τὸ μέγεθος αὐτοῦ—ἀφίνει δὲ ὁ ναΐσκος ἔξω τὰ ἄκρα τῆς παλαιᾶς ἀψῖδος καὶ ἐκτείνεται εἰς ὁλόκληρον τὸ ἱερὸν Βῆμα τοῦ παλαιοῦ ναοῦ (βλ. εἰκ. 1-4). Ἑκατέρωθεν τοῦ ναϊδρίου ἐκτείνονται αἱ κιονοστοιχίαι καὶ τὰ πλάγια κλίτη παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς. Ἐκ τῶν κιονοστοιχιῶν διεσώθησαν οἱ στυλοβάται, ἐκ μεγάλων λαξευτῶν φαιῶν λίθων συγκείμενοι, ἐφ᾽ ὧν βαίνουσιν αἱ μαρμάριναι ἰωνικαὶ βάσεις τῶν κιονοστοιχιῶν· ἐκ τῶν ὀκτὼ βάσεων ἀνευρέθησαν ἕξ, ἀνὰ τρεῖς εἰς ἑκάστην πλευράν,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 11:45:33 EEST - 167.114.118.212

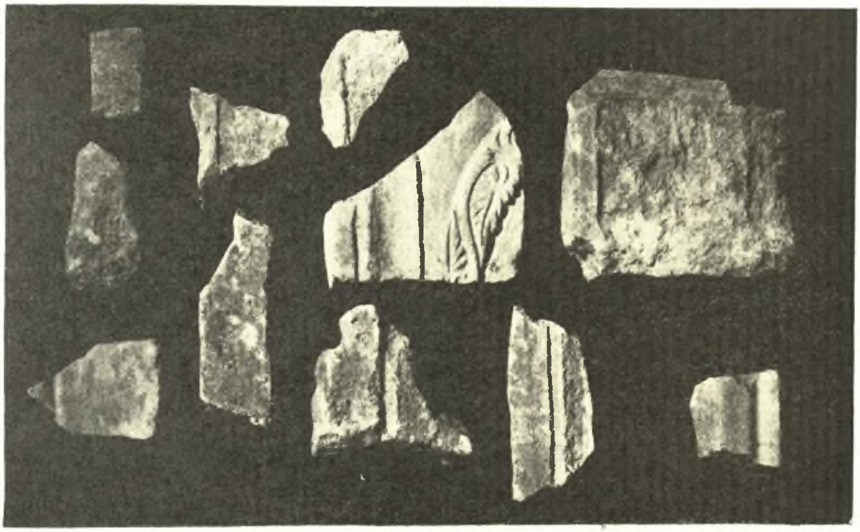

Εἰκ. 7. Τμήματα ἐκ θωρακίων ἀνευρεθέντα κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν βασιλικῶν τῶν Σπετσῶν.

Εἰκ. 8. Ἐκ τῶν κεραμεικῶν εὑρημάτων τῆς ἀνασκαφῆς τῶν βασιλικῶν τῶν Σπετσῶν (πλίνθοι ἐκ τόξων, ὕαλοι παραθύρων καὶ ἀγγεῖα παλαιοχριστιανικὰ ἄνευ γανώσεως καὶ βυζαντινὰ ἐγχάρακτα καὶ γραπτά).

ἐξ ὧν αἱ πέντε κατὰ χώραν, διασῴζονται δὲ καλῶς καὶ αἱ παραστάδες τῶν κιονοστοιχιῶν (βλ. κάτοψιν καὶ σχεδιαγράφημα· πρβλ. καὶ εἰκ. 5 - 6). Ἡ τοιχοδομία συνίσταται ἐξ ἀργολιθοδομῆς μὲ ἱκανὴν χρῆσιν πλίνθων, ὧν ἀνευρέθησαν πλεῖστα τμήματα. Αἱ θυρίδες τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς εὑρίσκονται

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 11:45:33 EEST - 167.114.118.212

0,50 μ. ὑψηλότερον τοῦ δαπέδου, μεγάλα τμήματα τοῦ ὁποίου ἀνευρέθησαν ἐπεστρωμένα μὲ ὀρθογωνικὰς πλάκας κυανοῦ σχιστολίθου (εἰκ. 5).

Ἡ τρίκλιτος αὐτὴ βασιλικὴ τῶν Σπετσῶν εἶνε μικρῶν διαστάσεων (16 × 13,40 μ.), εἶχε κιονοστοιχίας μὲ τέσσαρας κίονας ἑκάστην καὶ νάρθηκα, τὰς διαστάσεις τοῦ ὁποίου δὲν ἠδυνήθην νὰ προσδιορίσω καθ' ὅσον ἔχει τὸ δυτικὸν αὐτῆς τμῆμα ὑποστῆ τελείαν καταστροφήν.

Εἰκ. 9. Ἀνευρεθὲν ἐνεπίγραφον τμῆμα πλίνθου.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἀνευρέθησαν ὀλίγα ἀμφιπρόσωπα μαρμάρινα θωράκια μετὰ γλυπτῶν διακοσμήσεων ἐκ διπλῶν ταινιῶν, σταυρῶν ἐντὸς δίσκων κλπ., ἱκανῶν νὰ προσδιορίσωσι τὴν ἡλικίαν τῆς βασιλικῆς. Ἐπίσης ἀνευρέθησαν τμήματα μαρμαρίνων πλακῶν καὶ ζεύξεων τῆς ὀρθομαρμαρώσεως τοῦ ναοῦ, μέγα πλῆθος τμημάτων ἐξ ἀγγείων ἄνευ γανώσεως ἐκ τῶν θεωρουμένων ὡς ἀνηκόντων εἰς τούς: 4ον, 5ον, καὶ 6ον αἰῶνας, βυζαντινὰ πινάκια, τμήματα ἐξ ὑάλων παραθύρων κλπ. (βλ. εἰκ. 7-8). Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνευρεθέντα καὶ πρὸς τὸ σχῆμα τῆς βασιλικῆς, ὁ ναὸς οὗτος τῶν Σπετσῶν δύναται νὰ χρονολογηθῆ εἰς τὸν περὶ τὸν Ἰουστινιανὸν χρόνους, ἤτοι εἰς τὰς ἀρχὰς ἢ τὰ μέσα τοῦ 6ου μ. Χ. αἰῶνος.

Χαρακτηριστικὸν τῶν τυχῶν τῆς βασιλικῆς ταύτης, ἥτις, φαίνεται, ὅτι διετηρεῖτο καὶ εἰς βυζαντινοὺς χρόνους, εἶνε ἡ ἀνεύρεσις δεξιὰ τῆς ἀψῖδος προχείρων τάφων πλήρων ἐξ ὀστέων καὶ τεμαχίου ἐκ πλίνθου, ἐκ τῶν συνήθως τιθεμένων κατὰ τὴν ταφὴν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ νεκροῦ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς:

IC | XC
NI | KA *Σταμ(άτιος) νικόλας στομ* (Σταματίου;) *Μετάφας Ἀμ⟨ή⟩ν* (εἰκ. 9).

Ἡ ἐπιγραφὴ δύναται νὰ ἀναχθῆ εἰς τὸν 17ον ἢ καὶ τὸν 18ον αἰῶνα. Ἡ οἰκογένεια, ἧς φέρει τὸ ὄνομα ἡ πλίνθος, διασῴζεται εἰσέτι ἐν Σπέτσαις, φαίνεται δὲ ὅτι εἰς τοὺς πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως χρόνους ἐχρησιμοποιήθη ὁ χῶρος οὗτος τῆς βασιλικῆς ὡς νεκροταφεῖον τῶν περὶ τὸν λιμένα ἁλιέων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 11:45:33 EEST - 167.114.118.212

Εἰκ. 10. Τὰ ἀνευρεθέντα θεμέλια χριστιανικῆς βασιλικῆς εἰς θέσιν «ὁ μύλος τοῦ Βρούστη» ἐν Σπέτσαις.

Β΄. Ἀνασκαφὴ βασιλικῆς παρὰ τὸν «μύλον τοῦ Βρούστη». Δευτέραν σκαφικὴν ἔρευναν ἐνήργησα ἐν Σπέτσαις εἰς τὴν θέσιν ὁ «μύλος τοῦ Βρούστη». Παρὰ τοὺς ἠρειπωμένους σήμερον δύο ἀνεμομύλους, ἐκτισμένους εἰς περίοπτον θέσιν ἐπὶ χερσονησίδος ἐκτεινομένης εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον τῆς νήσου καὶ περιβρεχομένης ἐκ τριῶν σημείων ὑπὸ τῆς θαλάσσης (εἰκ. 10), εἶχον παρατηρήσει ἄλλοτε τμῆμα ἡμικυκλικοῦ τοίχου. Ἡ ἔρευνα τούτου ἔφερεν εἰς φῶς ἐπιμελῶς ἐκτισμένην ἀψῖδα χριστιανικῆς βασιλικῆς μετὰ ἡμικυκλικῆς ἔξωθεν ζώνης διὰ κορασανίου ἐπενδεδυμένης. Πλὴν τῆς ἀψῖδος ἀνευρέθη κάτωθεν μικρᾶς ἐπιχώσεως τὸ ἐμβαδὸν τρικλίτου βασιλικῆς, ἐξ ἧς διασῴζεται ἡ βορεία πλευρά, τὸ ἥμισυ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς μετὰ τῶν εἰσόδων ἀπὸ τοῦ νάρθηκος εἰς τὸν κυρίως ναόν, αἱ θέσεις τοῦ ἀριστεροῦ στυλοβάτου, ἐφ᾿ οὗ διακρίνονται τὰ ἴχνη ἓξ βάσεων καὶ ὁλόκληρον τὸ δάπεδον τοῦ ἀριστεροῦ κλίτους καὶ τοῦ ἡμίσεος τοῦ κεντρικοῦ διὰ μεγάλων πλίνθων (0,50×0,50 μ.) ἐπιμελῶς ἐπεστρωμένον (εἰκ. 11 καὶ 12). Αἱ διαστάσεις τῆς βασιλικῆς ταύτης (τοῦ κυρίως ναοῦ μετὰ τοῦ Βήματος) εἶνε 18,20×15,60 μ. ἤτοι εἶνε κατά τι μεγαλυτέρα τῆς πρώτης βασιλικῆς. Εἰς τὸν χῶρον τοῦ Βήματος ἀνεφάνησαν τμήματα ἡμικυκλικοῦ συνθρόνου, τὸ ἀριστερὸν βάθρον τοῦ συνθρόνου τῶν ἱερέων καὶ τμῆμα τοῦ Τέμπλου τοῦ ναοῦ, ἐξ οὗ διεσώθη μαρμάρινον βάθρον (μήκους 0,62 μ.) μετὰ τῶν γόμφων διὰ τοὺς μεταξὺ τῶν θωρακίων κιονίσκους (βλ. κάτοψιν εἰς εἰκ. 12). Τὴν συνύπαρξιν ἡμικυκλικοῦ συνθρόνου καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ χαμηλῶν βάθρων μετὰ μιᾶς ἢ δύο βαθμίδων — ἂν οὕτως ἑρμηνευθῇ τὸ ἀνευρεθὲν ἀριστερὰ τοῦ Βήματος καὶ παρὰ τοὺς συνδέοντας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 11:45:33 EEST - 167.114.118.212

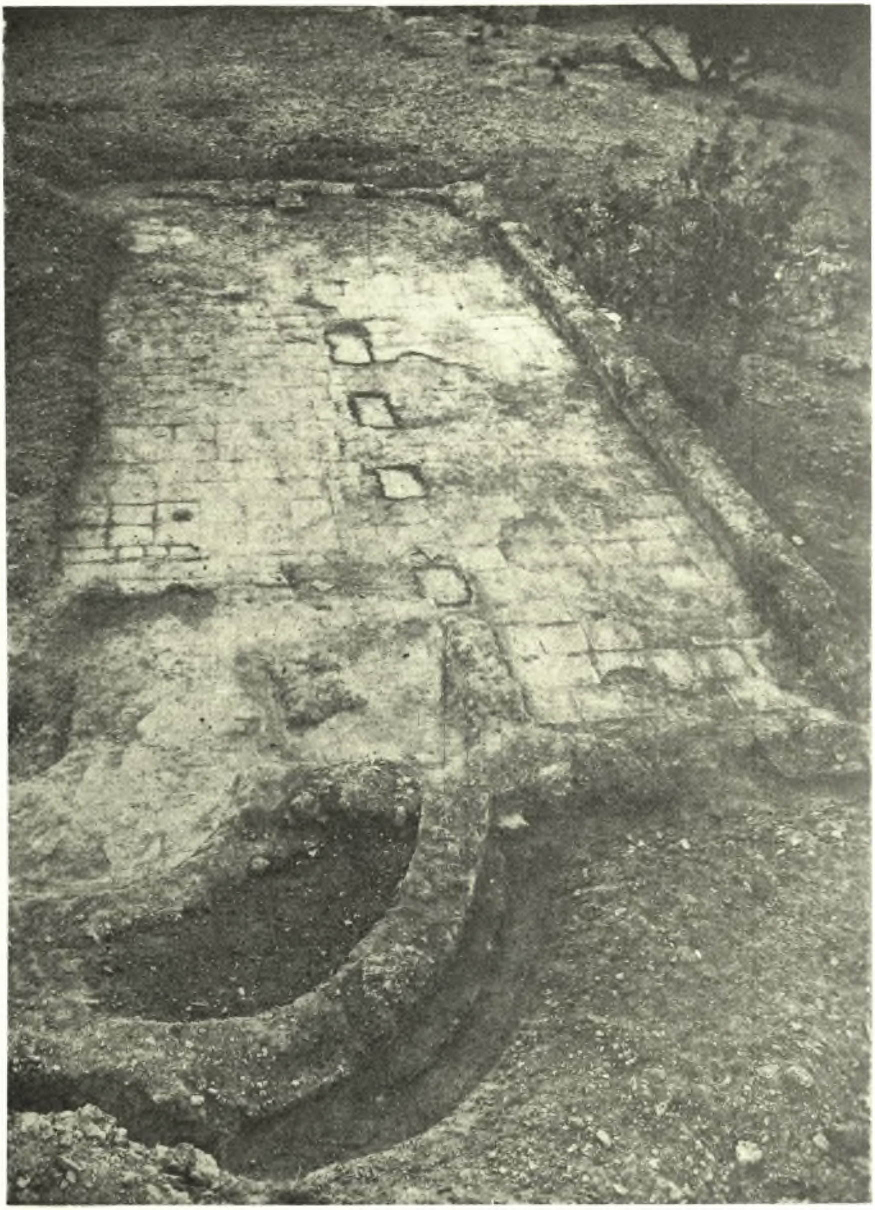

Εἰκ. 11. Γενικὴ ἄποψις τῶν θεμελίων τῆς ἀνευρεθείσης βασιλικῆς παρὰ τὸν «μύλον τοῦ Βρούστη».

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 11:45:33 EEST - 167.114.118.212

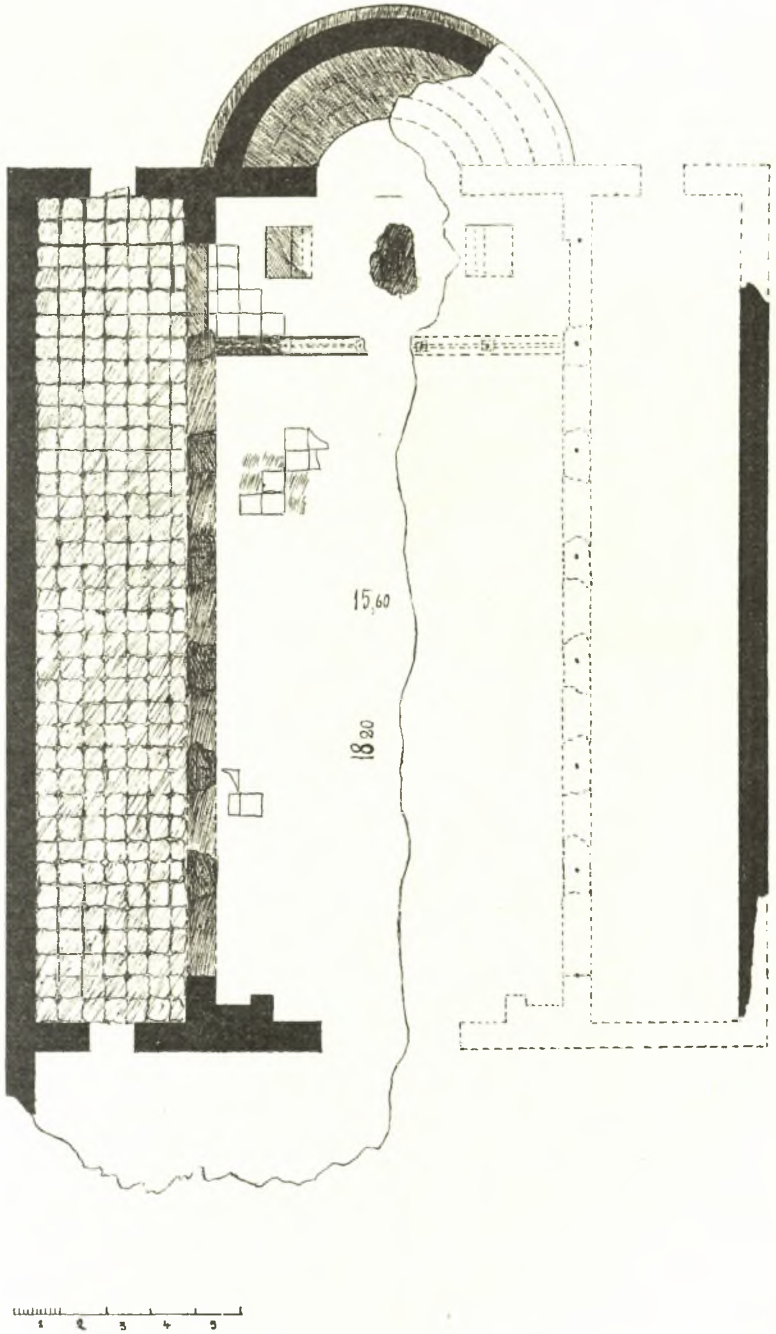

Εἰκ. 12. Κάτοψις τῆς ἀνευρεθείσης βασιλικῆς παρὰ τὸν «μύλον τοῦ Βρούστη» (σχέδ. Β. Κεσσέ).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 11:45:33 EEST - 167.114.118.212

τὴν ἀψῖδα ὁριζοντίους τοίχους βάθρου—πρώτην φοράν, καθόσον γνωρίζω, συναντῶμεν εἰς ἱερὸν Βῆμα παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς.

Τὸ δεξιὸν ἥμισυ τῆς βασιλικῆς ταύτης καὶ ὁ νάρθηξ ἔχουσιν ἐντελῶς σχεδὸν καταστραφῆ, καθ' ὅσον ἀνέκαθεν ὁ χῶρος οὗτος ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ σπορὰν καὶ δενδροφύτευσιν. Τὸ ὑλικὸν ἄλλως τε τῆς βασιλικῆς ταύτης εἶνε ἐμφανὲς ὅτι ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν κτίσιν τῶν δύο ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου ἠρειπωμένων ἀνεμομύλων, εἰς τοὺς τοίχους καὶ τὰς κλίμακας τῶν ὁποίων διακρίνονται ἐρυθρωποὶ πλάκες καὶ μεγάλοι λαξευτοὶ λίθοι.

Εἰκ. 13. Ἀνευρεθεῖσα πηλίνη παλαιοχριστιανικὴ σφραγίς.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῆς βασιλικῆς ταύτης ἀνευρέθησαν τμήματα θωρακίων ἐκ πωρίνου λίθου (πρβλ. εἰκ. 7), πηλίνη παλαιοχριστιανικὴ σφραγὶς μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: +ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΥ ΕΦ ΗΜΑϹ (εἰκ. 13), πλῆθος ὑάλων ἐκ παραθύρων, τμήματα ἐκ κανδηλῶν, βυζαντινὰ πινάκια (πρβλ. καὶ εἰκ. 8), νομίσματα τῶν χρόνων τοῦ Ἡρακλείου καὶ ὀρειχάλκινον διακοσμητικὸν ἔλασμα, τμῆμα πιθανῶς κρίκου, λίαν ἐπιμελῶς εἰργασμένου (εἰκ. 14). Ἡ βασιλικὴ αὕτη φαίνεται καὶ λόγῳ τῆς κατασκευῆς της καὶ τῶν εὑρημάτων ἀρχαιοτέρα τῆς πρώτης, ἤτοι δύναται νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸν 5^{ον} αἰῶνα.

Ἡ ἀνεύρεσις ἐν Σπέτσαις τῶν δύο τούτων παλαιοχριστιανικῶν βασιλικῶν ἔχει σημασίαν ἰδιαίτατα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου. Ὡς εἶνε γνωστόν, πάντες οἱ ἀσχοληθέντες μὲ τὰ κατὰ θάλασσαν ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων κατὰ τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας ἱερὸν ἀγῶνα καὶ ἰδιαίτατα τῶν Σπετσῶν, προέταξαν εἰς τὰ ἔργα των ὀλίγας λέξεις περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων οἰκητόρων τῆς νήσου, καταλήξαντες εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ μόνιμος καὶ ἀσφαλὴς ἐγκατάστασις κατοίκων ἐγένετο ἐν Ὕδρᾳ καὶ Σπέτσαις μετὰ τὸ ἔτος 1716, ἤτοι μετὰ τὴν ἅλωσιν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Βενετικῶν κτήσεων τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Μονεμβασίας. Δὲν ἀρνοῦνται ὅτι ἴχνη Βενετικῆς κατοχῆς, ὀνομασίαι καὶ παραδόσεις οἰκογενειῶν διασῴζονται ἐν Σπέτσαις, ἀποφαίνονται ὅμως ὅτι «ρωμαντικὴ εἶνε ἡ προσπάθεια πρὸς ἀναζήτησιν τῶν ἀρχαιοτέρων οἰκητόρων τῶν νήσων» (Ὀρλάνδου εἰσαγωγὴ εἰς Α' Τόμ. Ναυτικῶν ἔ. ἀ. σελ. 13 κ. ἑ). Ὡς πρὸς τὰ θεωρηθέντα ὡς ἀνήκοντα εἰς Ἑλληνικοὺς καὶ Βυζαντινοὺς χρόνους ἐλάχιστα γνωστὰ λεί-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 11:45:33 EEST - 167.114.118.212

ψανα τῆς Εὐαγγελιστρίας τοῦ λιμένος καὶ ἑτέρων σημείων τῆς νήσου ἐξέφερον τὴν γνώμην ὅτι αἱ Σπέτσαι, ὡς καλλιεργήσιμος καὶ κατάφυτος νῆσος, ἀπετέλει ἴσως παράρτημα τοῦ δήμου Ἑρμιονέων, καλουμένη κατ᾽ ἄλλους Τιπάρηνος καὶ κατ᾽ ἄλλους Πιτυοῦσα κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παυσανίου (Κορινθ. κεφ. 34)[1]. Ἡ ὕπαρξις ἐν τούτοις δύο μὲ ἱκανὴν ἐπιμέλειαν καὶ πλούσιον διάκοσμον ἐκτισμένων παλαιοχριστιανικῶν βασιλικῶν μαρτυρεῖ ὅτι περὶ τοὺς χρόνους τοὐλάχιστον τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἱκανὸς μόνιμος πληθυσμὸς ὑπῆρχεν ἐν τῇ νήσῳ, ἡ πόλις τῆς ὁποίας ἐξετείνετο περὶ τὸν λιμένα, ὅπου μάλιστα συναντᾷ τις εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ παράλια πλῆθος συντριμμάτων

Εἰκ. 14. Ἀνευρεθὲν τμῆμα ὀρειχαλκίνου διακοσμητικοῦ ἐλήσματος (ἀπεικονιζομένου εἰς ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις).

ἐκ πλίνθων, ἀγγείων κλπ. καὶ ὅπου οἱ καλλιεργοῦντες τοὺς ἀγρούς των ἀνασύρουν συνήθως λαξευτὰς πλάκας, ἀνευρίσκουν νομίσματα διαφόρων χρόνων καὶ τάφους. Ἡ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος συνέχισις τῶν ἀνασκαφῶν θὰ ἀπο-

[1] Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ Ὀρλάνδου μικρὰν ἀλλὰ περιεκτικὴν μελέτην ἐπιγραφομένην: «Περὶ τῆς νήσου Πέτσας ἢ Σπετσῶν» Ἀθῆναι, 1878 σελ. 8 κέ., ἔνθα καταπολεμεῖται ἡ γνώμη τοῦ ἑτέρου ἱστορικοῦ τῆς νήσου Ἀναργ. Χατζηαναργύρου («Σπετσιωτικὰ» τόμ. Α΄ σ. κβ΄)—δεχομένου ὅτι μόλις περὶ τὸ 1700 ἐδέχθη ἡ νῆσος τοὺς πρώτους αὐτῆς κατοίκους προσελθόντας ἀπὸ τὰ γειτονικὰ μέρη: τὴν Λακωνικήν, τὴν Κυνουρίαν, τὴν Ἀργολικὴν καὶ Ἑρμιονίδα κλπ. — διὰ τῆς ἀπαριθμήσεως πλὴν τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ λειψάνων ἐκ νεωρίων εἰς θέσεις: «Λουτρὸν» καὶ «Μπούφη» καὶ ἄλλων, δι᾽ ὧν ἐπιζητεῖται ν᾽ ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ νῆσος «ἀπετέλει μέρος πολιτικὸν τοῦ τῶν Ἑρμιονέων δήμου καθ᾽ οὓς χρόνους ἡ Πελοπόννησος ἠρίθμει μέγαν ἀριθμὸν κατοίκων». Περὶ τῶν ἀποδιδομένων εἰς τὴν νῆσον ὀνομάτων καὶ τῶν οἰκητόρων αὐτῆς πρβλ. καὶ Γ. Σωτηρίου, Ἡ νῆσος Σπέτσαι, Ἀθῆναι, 1924 — καὶ Λεύκωμα Σπετσῶν, Ἀθῆναι, 1935 (ἔκδ. Ἑνώσεως Σπετσιωτῶν).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 11:45:33 EEST - 167.114.118.212

καλύψῃ ἴσως καὶ ἕτερα ἀξιόλογα σημεῖα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας τῆς νήσου.

Πλὴν τῆς σκαφικῆς ταύτης ἐρεύνης ἐπέτυχον ἐν Σπέτσαις νὰ παραχωρηθῇ ἡ μεγάλη ἱστορικὴ οἰκία τοῦ Χατζῆ - Γιάννη Μέξη εἰς τὸ Κράτος ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς Ἀρχαιολογικὸν καὶ Ἱστορικὸν Μουσεῖον τῆς νήσου. Αἱ κληρονόμοι Καλομοίρα Μέξη καὶ κυρία Κατσίνα συγκατετέθησαν πρὸ τῆς ἀνακοινώσεως τῆς δωρεᾶς νὰ παραχωρήσωσι τμῆμα τοῦ κάτω θολωτοῦ ὀρόφου πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν εὑρημάτων τῶν ἀνασκαφῶν, παρακληθεὶς δὲ ὁ Δῆμος μετέφερεν εἰς τὴν οἰκίαν Μέξη τὸ εἰς μικρὸν διαμέρισμα τῆς Μητροπόλεως τοῦ Ἁγίου Νικολάου εὑρισκόμενον Ἀρχεῖον ἱστορικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀγῶνος, τὸ ἱδρυθὲν πρὸ ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἑνώσεως Σπετσιωτῶν. Οὕτως ἐγένετο ἤδη ἀπαρχὴ ἱδρύσεως Μουσείου ἐν Σπέτσαις, τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ὁποίου παρεκάλεσα νὰ ἔχῃ προσωρινῶς ὁ ποιητὴς τῆς νήσου καὶ πρώην λειτουργὸς τῆς Ἐκπαιδεύσεως κ. Ἰωάννης Γιαννοῦκος (Περγιαλίτης), γνωστὸς διὰ τὰ θαλασσινά του ποιήματα καὶ τοὺς παιδαγωγικούς του μύθους. Ἀφ᾿ ἑτέρου ὁ ὑπηρετῶν ὡς καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀναργυρείῳ Σχολῇ Σπετσῶν γνωστὸς καλλιτέχνης κ. Βύρων Κεσσές, ὅστις λίαν εὐγενῶς ἐξετέλεσε καὶ τὴν σχεδίασιν τῶν αὐτόθι ἀνασκαφῶν μου, θὰ ἐπιμεληθῇ — ὅταν, ὡς ἐλπίζομεν, ἐξευρεθῶσι τὰ μέσα — τῆς τοποθετήσεως τῶν ἀντικειμένων καὶ τοῦ πλουτισμοῦ τοῦ Μουσείου διὰ τῶν διασωθέντων ἱστορικῶν κειμηλίων τῆς ἡρωϊκῆς νήσου.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

10. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΓΕΡΑΚΙΩι

Ἡ κωμόπολις τοῦ Γερακίου, ἐπέχουσα τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων Γερονθρῶν, καὶ τὸ παρ᾿ αὐτὴν Κάστρον εἶναι, ὡς γνωστόν, πλήρη μεσαιωνικῶν ἐκκλησιῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸ ἀπὸ τοῦ 11^{ου} πιθανῶς μέχρι τοῦ 15^{ου} αἰῶνος χρονικὸν διάστημα καὶ περικλειουσῶν ἐξόχως ἐνδιαφερούσας τοιχογραφίας. Περὶ τῆς παλαιοτέρας ὅμως περιόδου τῆς χριστιανικῆς τέχνης ἐν Γερακίῳ, οὐδεμία εἰδικὴ ἔρευνα εἶχε γίνει μέχρι τοῦδε.

Περὶ τῆς ὑπάρξεως ἐν Γερακίῳ μεγάλων παλαιοχριστιανικῶν ναῶν μαρτυροῦσι τὰ ἀνάγλυφα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τὰ ἐντετοιχισμένα ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν πλευρῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Σῴζοντος παρὰ τὴν κωμόπολιν καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ Κάστρῳ ὡς καὶ ἐρείπια τοιούτου μνημείου παρὰ τὴν κωμόπολιν εὑρισκόμενα. Τὰ λείψανα τοῦ παλαιοχριστια-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 11:45:33 EEST - 167.114.118.212